

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

33ste jaargang nr. 1

januari - februari - maart 2012

verantw. uitg.: B. Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Johan BRAET <i>Zedelgem en zijn notarissen</i>	p. 3
Roland DECOCK <i>Het vergiet</i>	p. 34

januari - februari - maart 2012 — 33ste jaargang nr. 1

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Géry Cappon, Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelgem
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem

Website

www.bloggen.be/heemkundezedelgem

Lidmaatschap: € 10,00

Rek. 000-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/68.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Abonnementen

Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel. 050/20.98.58 - Fax 050/20.95.01

Studies verschenen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

Portret van notaris Julien Lootens, geschilderd in 1930 door Alidor Lamote (foto Kurt Vansteelant)

Zedelgem en zijn notarissen

Johan BRAET

Op 19 juni 1826 werd Franciscus-Jacobus Hatse benoemd tot notaris met standplaats in Zedelgem. Hiermee begon een lange periode van notariële bedrijvigheid in Zedelgem. Tussen 1826 en nu volgden negen notarissen elkaar op in één ononderbroken lijn. Het Zedelgemse notariaat kan dus bogen op een lange traditie die zelfs ouder is dan België en die door de huidige notaris Paul Lommée nu nog altijd wordt voortgezet.

Als blijvende herinnering aan de Zedelgemse notarissen voerde de gemeenteraad zopas een nieuwe straatnaam in: de ‘Notariswegel’. Deze nieuwe straat verbindt de Groenestraat met de Berkenhagestraat, dwars doorheen de verkavelde tuin van de notarissen Lootens en Dousselaere.

Recentelijk verwierf het Gemeentearchief Zedelgem ook twee mooie, geschilderde portretten van notaris Julien Lootens en zijn echtgenote Lucie Rommel, en tevens de ‘notarispers’ van Louis Berquin. Deze merkwaardige schenkingen vormen, tezamen met de nieuw ingevoerde straatnaam, een mooie aanleiding om eens terug te kijken op Zedelgems notarieel verleden.

Portretten van Julien Lootens en Lucie Rommel

Eind 2009 schonk wijlen notaris Jacques Dousselaere kort voor zijn overlijden twee waardevolle schilderijen aan de gemeente Zedelgem. Het betreft de portretten van zijn voorganger, notaris Julien Lootens, en diens echtgenote Lucie Rommel.

Julien Lootens, een zoon van de Oostkampse brouwer Hector Lootens, werd tot notaris benoemd bij KB van 12 februari 1925.

Hij oefende dit ambt uit in zijn woning te Zedelgem, Groenestraat 40, tot aan zijn overlijden in 1952. Ook zijn opvolger vestigde zich in dezelfde woning. Tussen beide notarissen bestond er trouwens een nauwe familieband: Jacques

Fig. 1-2. Portretten van Julien Lootens en Lucie Rommel door Alidor Lamote, Zedelgem, 1930 (foto Kurt Vansteelant)

Dousselaere was getrouwd met Marie-Jeanne Lootens, een achternicht van Lucie Rommel.

De portretten meten 90 cm breed bij 120 cm hoog en zijn gevat in mooie, vergulde sierlijsten. Het betreft olieschilderijen op doek. Ze zijn in de rechterbovenhoek gesigneerd “Alidor LAMOTE” en gedateerd “Zedelghem 1930”.¹

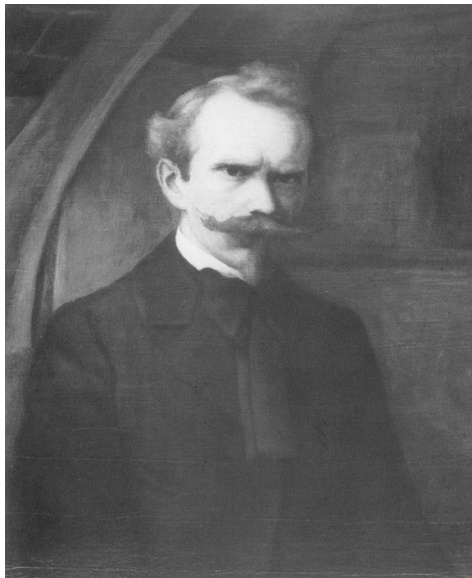
Alidor Lamote (Staden 1880 – Koolskamp 1949) was een getalenteerd kunstschilder. Hij genoot zijn opleiding aan de academies van Tourcoing en Antwerpen. Na het einde van de Eerste Wereldoorlog in 1918 vestigde hij zich in Koolskamp. Zijn woning en atelier waren gesitueerd in de Pittemsestraat 92. Alidor Lamote was een zeer productief kunstenaar. Er zijn zo’n 760 schilderijen en enkele zeldzame beeldhouwwerken van zijn hand bekend. Een mooie selectie hiervan was in 1988 te bezichtigen op een overzichtstentoonstelling in zijn geboortedorp, in het intussen teloorgegangene streekmuseum ‘Het Gebied van Staden’.²

Zijn oeuvre kan men indelen in drie grote genres: portretten, bloemstukken (o.m. prachtige veldboeketten) en taferelen uit het

(1) Coralie De Coninck uit Boezinge, de echtgenote van Alidor Lamote, hield vanaf 1909 een notitieboekje bij, waarin zij alle werken van haar man optekende, met o.a. de namen van de opdrachtgevers of kopers, de onderwerpen van zijn schilderijen en de betaalde prijzen. Ook een register van de uitgaande briefwisseling tussen 1920 en 1936 bleef bewaard. Wij slaagden er echter niet in om deze documenten te lokaliseren bij de nabestaande familie. Onze dank aan mevr. Andrea Sabbe-Verhulst voor haar hulp bij dit jammer genoeg vruchteloos speurwerk.

(2) VERHULST, Andrea. *Kunstschilder Alidor Lamote 1880-1949. Catalogus tentoonstelling Museum “Het Gebied van Staden”, 22 oktober-6 november 1988*. Staden, Het Gebied van Staden, 1988.

landelijke leven in Vlaanderen. Tot die laatste categorie behoren zijn landschappen en landelijke interieurs, waarin hij graag met subtiel tegenlicht speelt. Die taferelen lijken vaak ook geïnspireerd te zijn door de romans van zijn goede vriend Edward Vermeulen (1861-1934), alias Warden Oom.

*Fig. 3. Zelfportret van A. Lamote, 1905
(Uit: Verhulst, Andrea, o.c., 1949)*

Alidor Lamote was in de eerste plaats een zeer begaafd portrettist. Hij bereikte in dit genre een zodanige bedrevenheid dat hij vanuit alle hoeken van het land opdrachten kreeg. Leden van de adel, burgerlijke en kerkelijke vooraanstaanden en schrijvers hielden eraan door Lamote geportretteerd te worden. Weldra vormde deze activiteit voor de schilder zijn voornaamste bron van inkomsten. Tot de geportretteerden behoorden even uiteenlopende figuren als Mgr. Lamiroy, Karel Van Wijnendale, Warden Oom en Cyriel Verschaeve.

De portretten van het echtpaar Lootens-Rommel munten uit door een uiterst nauwkeurige, haast fotografische weergave. De echtelieden kijken ons met ernstige blik aan. Ze poseren zittend op houten stoelen met armleuningen, met achter hen alleen een neutrale achtergrond. Ze zijn allebei bijzonder deftig gekleed,

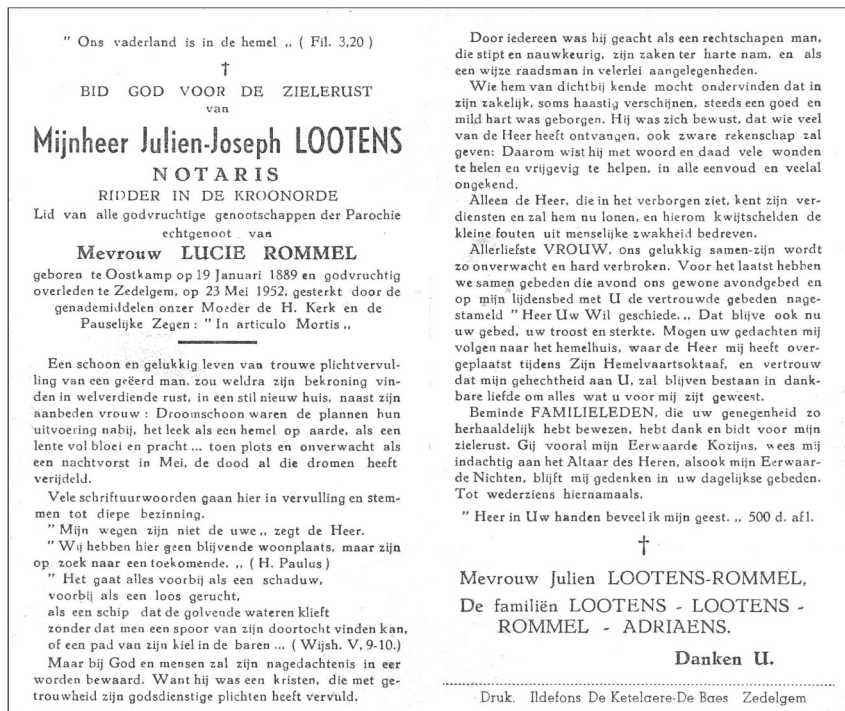

Fig. 4. Bidprentje van Julien Lootens (collectie Gemeentearchief Zedelgem)

hij in een donkerblauw, driedelig maatpak, zij in een lang kleed in zwarte taft. Zij is opgesmukt met gouden halssnoer, haarspeld, opgespelde zilveren broche en vier ringen, twee aan elke hand. Hij draagt een rood strikje op een wit hemd met stijve, hoog opstaande boord. Tussen zijn openhangende kostuumvest bemerken we de gouden ketting van zijn zakhorloge.

De schilderijen verkeren nog in relatief goede staat van bewaring, al vertoont de verf- en vernislaag toch wat craquelé.

Fig. 5. Kantoor en woning van de notarissen Julien Lootens en Jacques Dousselaere in de Groenestraat 40 (foto 1 februari 2012)

De vernis is bovendien wat vergeeld en matter geworden, wat doet vermoeden dat de schilderijen gedurende langere tijd aan fel licht hebben blootgestaan.

De twee portretten kregen in het voorjaar 2011 een nieuwe plaats in de onderwijzerswoning van de voormalige gemeentelijke jongensschool, aan de Groenestraat 72 te Zedelgem, dus op korte wandelafstand van de vroegere notariswoning. De portretten prijken nu in de vroegere spreekkamer of het 'parloir' van de schoolmeester. Dit is de kamer die rechts gesitueerd is bij het binnenkomen in de woning. Het prachtig gerestaureerde schoolhuis kreeg in 2011

een nieuwe bestemming als ‘Ginterhuis’. Het biedt dus onderdak aan ‘Ginter’, het intergemeentelijke culturele samenwerkingsverband tussen de gemeenten Gistel, Ichtegem, Kortemark, Middelkerke, Oostkamp, Oudenburg, Torhout en Zedelgem.³ Sinds het najaar 2011 is in de onderwijzerswoning ook de hoofdzetel gevestigd van ‘De Woonwinkel’, een intergemeentelijk samenwerkingsverband waar inwoners van Beernem, Damme, Oostkamp en Zedelgem terecht kunnen voor informatie, advies en begeleiding over wonen.

De notarispers van Louis Berquin

Recentelijk verwierf het Gemeentearchief Zedelgem ook de notarispers die destijds toebehoorde aan notaris Louis Berquin. Dit merkwaardig kantoorinstrument werd geschonken door André Van Eenoo, de voorzitter van ‘Volks- en Heemkunde Jabbeke’. André van Eenoo had het object kort daarvoor op het nippertje van de ondergang weten te redden: de vorige eigenaar was immers van plan geweest om het naar het containerpark te voeren.

Louis Berquin was de voorganger van Julien Lootens als residerend notaris in Zedelgem. Hij was er werkzaam van 1899 tot aan zijn dood in 1925. Hij was gehuwd met Marguerite Schramme, dochter uit een bekende Brugse advocatenfamilie. Hun gezin telde drie kinderen waaronder één zoon, Joseph Berquin (1905-1964), die het tot burgemeester van Zedelgem (1933-1946) bracht. De familie Berquin woonde in een statig herenhuis met mooie tuin in het midden van de dorpskom. Links

(3) Voor meer info, zie www.ginter.be.

*Fig. 6. Notarispers van Louis Berquin (33,5 cm breed x 34,5 cm hoog)
(collectie Gemeentearchief Zedelgem)*

tegen deze woning zou later, tussen 1956 en 1959, het nieuwe (intussen oude) gemeentehuis van Zedelgem aangebouwd worden.⁴

Een notarispers is in feite een blinddrukkers, d.i. een toestel waarmee men reliëfzegels in papier kan persen, zonder dat daar inkt aan te pas komt. Vandaar dat men zo'n reliëfzegel ook wel een droogstempel of blinddrukstempel noemt (in het Frans:

(4) ARNOU, Patrick. 'De Zedelgemse burgemeesters en secretarissen van 1830 tot heden', in: *Zedelgem 900 jaar*, Zedelgem, Heemkundige Kring Pastoor Ronse, 1989, p. 114-120.

Fig. 7 (links). Woning van notaris Louis Berquin, gebouwd ca. 1900 en afgebroken in 1972. Op deze plaats werd het Zedelgense gemeentehuis in 1972-'74 uitgebreid met een lage zijvleugel. Deze foto werd ons bezorgd door dhr. Ignace Berquin, een kleinzoon van de notaris,

Fig. 8 (rechts). Notaris Louis Berquin, een sigaar rokend (foto collectie Ignace Berquin,

Fig. 9-10 (onder). Bidprentjes van Louis Berquin en zijn echtgenote Marguerite Schramme. Ook van Louis Berquin bestaat overigens een Franstalig bidprentje.

timbre). Het zegel dat men op die manier maakt is voelbaar en zichtbaar in het papier en is nagenoeg onuitwisbaar.

Om dit zegel in het papier aan te brengen, is enige kracht nodig. Daarom moet zo'n pers ook zwaar en stevig gebouwd zijn. De notarispers van Berquin is van metaal en weegt wel 9 kg. Hij is voorzien van een hefboom om de nodige persdruk uit te oefenen. Het toestel werd dus manueel bediend. Het dateert vermoedelijk van 1899, het jaar dat Louis Berquin zijn notarispraktijk begon. Tegenwoordig werken blinddrukpersen veelal elektrisch, de zegels worden dus machinaal aangemaakt met een eenvoudige druk op de knop.

Opmerkelijk is dat de originele matrijs van Louis Berquin nog steeds in het toestel zit. De notarispers is dus in feite nog altijd gebruiksklaar. Het zegel toont centraal het gekroonde wapen van België, met de leeuw en de leuze "L'UNION FAIT LA FORCE". In de rand lezen we "LOUIS BERQUIN NOTAIRE * ZEDELGHEM * FL OCC". De matrijs bestaat uit twee ronde zegelplaten: één met de afbeelding in reliëf en één met de afbeelding in spiegelbeeld,

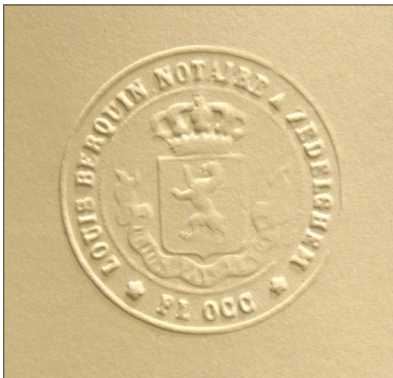

Fig. 11. Reliëfstempel van Louis Berquin

derwijze dat de twee platen perfect in elkaar passen. Door het papier daartussen samen te persen, wordt de zegelafbeelding in reliëf aangebracht in het document.

Droog- of reliëfstempels in papier hebben dezelfde functies die zegels al sinds de Middeleeuwen vervullen. Ze dienen ter bekrachtiging van akten, als bewijs voor de

authenticiteit ervan, als garantie voor de rechtsgeldigheid van de erin gestelde rechtshandeling, en ook als bewijs dat zij werkelijk zijn uitgegaan van de persoon die als zodanig in het document voorkomt. De afbeelding op het zegel laat immers toe om die persoon, de zegeldrager, ondubbelzinnig te identificeren. Sinds de Middeleeuwen worden (lak-)zegels ook gebruikt voor het sluiten van brieven.

Het zegelen van plechtige akten (oorkonden, charters, bullen) is een gebruik dat vanaf de vroege Middeleeuwen opkwam, eerst bij koningen en pausen, daarna vanaf de 11-12de eeuw bij de hoge adel, kerkvorsten, kloosters en steden. Vanaf de 13de eeuw volgden ook de lagere adel en voornamen burgers. Tegen het einde van de Middeleeuwen was het zegelwezen op zijn hoogtepunt. Alleen notarissen konden het zich toen veroorloven om geen zegel te vertonen, maar wel een handgetekend notarismerk (*signum*).

Vanaf de 16de eeuw (Renaissance en Reformatie) leerden steeds meer mensen schrijven en kwam de handtekening algemener in gebruik, waardoor het zegel steeds meer terrein verloor. Voor private aangelegenheden werden zegels nog tot de 19de eeuw gebruikt voor het sluiten van brieven. Voor officiële stukken zijn zegels tot op de dag van vandaag in gebruik gebleven, maar dan wel meestal in de vorm van rubberstempels, waarmee een inktafdruk op de documenten wordt gestempeld. Sedert de 19de eeuw zijn ook reliëfstempels in gebruik gekomen, hoewel het principe al bekend was sedert de 17de eeuw. Notarissen maken tot op vandaag nog gebruik van dit stempeltype om hun officiële akten te bekrachtigen.

185 jaar notarissen in Zedelgem

Het moderne notariswezen is een erfenis van de Franse revolutie. Kort na de aanhechting bij Frankrijk op 1 oktober 1795 werd in onze gebieden het bestaande notariswezen zowat compleet afgeschaft. In de plaats kwam er een geheel nieuw netwerk van benoemde, openbare notarissen met vaste standplaats en vast ressort of werkterrein (overeenkomend met het ressort van een vredegerecht). Notariële akten konden voortaan ook uitvoerende kracht krijgen in heel het land, zonder dat ze daarom eerst nog moesten ‘passeren’ (verleden worden) voor een schepenbank of een andere openbare instantie. De organieke wet van 25 ventôse jaar XI (16 maart 1803) vormt tot op heden nog altijd de juridische grondslag van het Belgische notarisambt.⁵

In uitvoering van de organieke wet kreeg ook Zedelgem al relatief vroeg een vast residerende notaris. De benoeming van Franciscus Hatse dateert uit 1826, dus uit de Hollandse tijd. Sindsdien bleef er zonder noemenswaardige onderbreking en tot op vandaag een notaris werkzaam in Zedelgem. Niet minder dan negen notarissen volgden mekaar in de loop van die 185 jaar op. Merkwaardig genoeg was daarbij geen enkele keer sprake van opvolging van vader op zoon, een tot voor kort nochtans ‘hardnekkige’ gewoonte binnen dit beroepsveld.

(5) BRUNEEL, Claude, GODDIN, Philippe & STEVENS, Fred (red.) *Het notariaat in België van de Middeleeuwen tot heden*, Brussel, Gemeentekrediet, 1998, 311 p.

Fig. 12. Dame in de rouw in het kantoor van een notaris, vermoedelijk om de inhoud van een testament te aanhoren. Dit schilderij, olie op doek, met afm. 65 cm hoog x 80 cm breed, is een anoniem, niet gesigneerd werk. Het hangt in de spreekkamer van notaris Paul Lommée, die het kreeg van zijn voorganger Jacques Dousselaere, die het op zijn beurt had gekregen van Julien Lootens. Het is dus een mooi symbolisch erfstuk van het Zedelgemse notariswezen. (foto Kurt Vansteelant)

1826-1854: Franciscus Hatse
1854-1875: Honoré Vital Van Oost
1876-1878: Désiré Van der Beke
1878-1880: Sylvain Huyghe
1880-1898: Pedro Van Halmé
1899-1925: Louis Berquin
1925-1952: Julien-Joseph Lootens
1952-1982: Jacques Dousselaere
1982-nu: Paul Lommée

Over de levensloop van de Zedelgemse notarissen is niet zoveel geweten. De enige uitzondering is Franciscus Hatse, die burgemeester was van 1830 tot 1854 en over wie Patrick Arnou in 1989 een uitvoerige biografie schreef in het gedenkboek *Zedelgem 900 jaar*.⁶ Over de andere notarissen zijn slechts enkele fragmentarische gegevens bekend. Het is niet de bedoeling van deze bijdrage om in die leemte te voorzien. We beperken ons tot een beknopt schematisch overzicht van hun levensloop: zie bijlage 1 (p. 24). De gegevens voor dit overzicht werden hoofdzakelijk geput uit de Zedelgemse en Brugse bevolkingsregisters en registers van de burgerlijke stand.

Het minst bekend zijn ongetwijfeld Désiré Van der Beke en Sylvain Huyghe. Beide notarissen hebben maar een korte tijd in Zedelgem gewerkt. Désiré Van der Beke keerde na nog geen twee jaar terug naar Brugge, waar hij de notarispraktijk van Louis Bouuaert overnam, welke hij voortzette tot aan zijn ontslag in 1887. Na hem werd de notarispraktijk in Brugge voortgezet door zijn nakomelingen: zoon Ernest Van der Beke (1887-1924), kleinzoon Antoine Van der Beke (1924-1962) en de achterkleinkinderen Paul Gerin (1962-1988) en Bruno Gerin (sedert 1988). Ook notaris Sylvain Huyghe was niet lang werkzaam in Zedelgem: hij overleed immers heel jong in 1880, nauwelijks anderhalf jaar na zijn aankomst in Zedelgem.

Bewaring en raadpleging van notariële archieven

(6) ARNOU, Patrick, *o.c.*, p. 73-79.

Notarissen zijn bevoegd voor het verlijden van akten en overeenkomsten, waaraan partijen authenticiteit wensen te zien verlenen. Hun werkdomein is breed: openbare verkopeningen, verkopeningen uit de hand, testamenten, schenkingen, verdelingen, ruilingen, pachtovereenkomsten, boedelbeschrijvingen, huwelijkscontracten, adoptie, erkenning van kinderen, geldleningen met hypotheekstelling, oprichting van naamloze vennootschappen, enz.

Bij al die activiteiten produceren notarissen heel wat archief. Tot de belangrijkste documenten behoren de ‘minuten’ of originelen van notariële akten, en de ‘repertoria’ of lijsten waarin alle akten worden geregistreerd in de volgorde waarin ze werden verleden. Zowel de minuten als de repertoria moeten permanent bewaard worden. Sommige notarissen maakten daarnaast ook alfabetische tafels aan als extra toegang tot de minuten, maar dit was (is) geen verplichting.

Ingevolge de organieke wet van 16 maart 1803 werd elke notaris, als ‘openbaar bewaarder’, belast met de bewaring van de minuten en repertoria van zijn voorgangers. De notarisstudie werd dus als de enige wettelijke bewaarplaats aangeduid.⁷

Omwille van de aanzwellende hoeveelheid archief in de notariskantoren werd de wet op het notarisambt op 5 juli 1963 gewijzigd. Notarissen kregen voortaan ook de mogelijkheid om de minuten en repertoria van hun voorgangers, die ten minste honderd jaar oud waren, in bewaring te geven aan het Rijksarchief in de provincie waar hun ambtsgebied gelegen was.

Op 4 mei 1999 wijzigde de wet nogmaals: de termijn voor vrijwillige bewaargeving werd ingekort tot vijftig jaar, maar bovendien – en dit is veel belangrijker – werden notarissen

voortaan *verplicht* om notariële minuten en repertoria ouder dan 75 jaar in bewaring te geven aan het Rijksarchief. De overdrachten dienen wel bij voorkeur per volledige ambtsperiode van een notaris te gebeuren. Voor enkele specifieke categorieën van bescheiden (testamenten, huwelijkscontracten, contractuele erfstellingen en akten van uiterste wilsbeschikkingen) werd de termijn voor verplichte bewaargeving op honderd jaar vastgesteld.⁸

In Zedelgem werd de hierboven geschetste regelgeving nauwgezet opgevolgd. De minuten en repertoria van alle Zedelgemse notarissen zijn voor de hele periode van 1826 tot nu quasi integraal bewaard gebleven. Zij hebben dus goed gezorgd voor hun eigen archief en dat van hun voorgangers.

In 2001 heeft notaris Lommée, zoals wettelijk voorgeschreven, de minuten en repertoria van zijn voorgangers, ouder dan 75 jaar, in bewaring gegeven aan het Rijksarchief te Brugge. Dit depot bevat de archieven van de notarissen Franciscus Hatse, Honoré Van Oost, Sylvain Huyghe, Pedro Van Halmé en Louis Berquin. De inventaris van dit depot publiceren we als bijlage 2 bij dit artikel (zie p. 28).⁹

In het depot van notaris Lommée ontbreekt merkwaardig genoeg het archief van notaris Désiré Van der Beke. De verklaring is nochtans eenvoudig: bij zijn vertrek uit Zedelgem op 9 juli 1878

(7) VANDERMAESEN, M. *Archiefvormers in de gerechtelijke arrondissementen Brugge, Ieper en Veurne. Deel III. Archieven van notarissen*. Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1998, p. 20-21.

(8) www.notaris.be; NUYTENS, Michel (red.). *Notariaat en archief: Handelingen van de studiedag georganiseerd te Brussel op 5 mei 2009*. (Miscel-lanea Archivistica. Studia 185), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 2010.

nam hij zijn archief mee naar zijn nieuwe notariële standplaats in Brugge, alwaar hij en zijn opvolgers het steeds verder bewaard hebben.¹⁰ Thans berust zijn archief nog altijd op het kantoor van notaris Bruno Gerin, Maalse Steenweg 360 te Sint-Kruis.¹¹

De archieven van Julien Lootens, Jacques Dousselaere en Paul Lommée worden tot op vandaag nog altijd bewaard op het kantoor van Paul Lommée, Torhoutsesteenweg 80 te Zedelgem.¹²

Notariële archieven vormen een rijke bron voor het lokaalhistorisch en genealogisch onderzoek.¹³ Voor de raadpleging ervan gelden evenwel strikte regels. De minuten, tabellen en repertoria die op het Rijksarchief zijn neergelegd, zijn vrij raadpleegbaar na honderd jaar, behoudens vroegere toelating gegeven door de minister van Justitie of zijn gemachtigde. Voor raadpleging van akten jonger dan honderd jaar kunnen rechtstreeks belanghebbenden, erfgenamen en rechtverkrijgenden een schriftelijke toelating vragen aan de

(9) Met dank aan de heer Maurice Vandermaesen, Rijksarchief te Brugge, voor de toelating tot publicatie. In die inventaris werden de minuten en het repertorium van Sylvain Huyghe over het hoofd gezien. We nemen deze bescheiden nu uiteraard wel op. Zie ook de opmerking in voetnoot 18.

(10) Na het overlijden van notaris Van Halmé werd Hyppolite Van Sieleghem, notaris te Brugge, aangesteld als voorlopig bewaarder van de notarisarchieven van de standplaats Zedelgem. Op 31 december 1898 stelde hij een lijst op van de archiefbescheiden, die hij toen overdroeg aan de nieuwe notaris Louis Berquin. In die overdrachtslijst (die bewaard bleef in het Rijksarchief te Brugge, Depot P. Lommée, 2001, inv. nr. 69) was toen ook al geen sprake meer van de minuten en repertoria van Désiré Van der Beke. Die van Sylvain Huyghe daarentegen werden wel expliciet vermeld.

(11) Met dank aan notaris Bruno Gerin.

betrokken notaris. De raadpleging van notariële akten die op de notarisstudie berusten, is om redenen van privacy eveneens strikt beperkt. De notaris is immers gebonden door zijn beroepsgeheim en mag derhalve alleen gegevens meedelen aan belanghebbenden, niet aan belangstellenden.¹⁴

Een notaris in Aartrijke

Voor de volledigheid vermelden we dat ook Aartrijke in een ver verleden één notaris heeft gehad, nl. Norbert Livinus Huyghebaert. Hij was afkomstig van Middelkerke (geboren 3 juni 1787) en was als ‘koninklijk notaris’ werkzaam in Aartrijke van 1817 tot 1826. Zijn benoeming te Aartrijke dateert van 7 mei 1817. Hij was dus feitelijk de allereerste notaris in onze gemeente, nog vóór zijn Zedelgemse collega Franciscus Hatse. Hij trouwde op 30 juni 1818 te Aartrijke met Marie-Françoise De Schrijver (geboren te Brugge, 22 feb. 1791). In 1826 vertrok hij met zijn echtgenote naar Handzame, waar hij zijn notarisambt verder uitoefende tot zijn overlijden in 1863. Zijn zoon Edmond Huyghebaert zette de notarispraktijk aldaar voort tot 1865. Het archief van beide notarissen werd in 1974 door notaris Jan-Pieter Mouriau de Meulenacker uit Torhout

(12) Met dank aan notaris Paul Lommée.

(13) ART, Jan & VANHAUTE, Eric (red.). *Inleiding tot de lokale geschiedenis van de 19de en de 20ste eeuw*. (Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente?, dl. 1), Gent, 2003, p. 172-173; VAN DIEVOET, G., ‘Het notariaat als hulpbron voor de familiekunde’, in: *Vlaamse Stam: tijdschrift voor familiegeschiedenis*, 29 (1993), p. 337-344.

(14) VANDERMAESEN, Maurice, *o.c.*, p. 23-24; zie ook de bibliografische verwijzingen in noot 8.

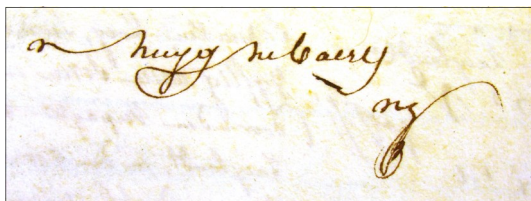

Fig. 13. Handtekening van notaris Norbert Huyghebaert.

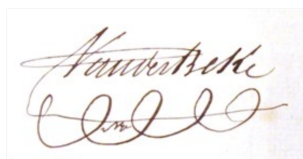
neergelegd op het Rijksarchief te Brugge. De inventaris vindt u als bijlage 3 (zie p. 32).¹⁵

(15) M. VANDERMAESEN, *o.c.*, p. 31 en 140-141.

Bijlage 1: Overzicht van de Zedelgemse notarissen

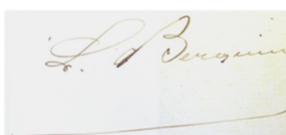
<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 1. Franciscus-Jacobus HATSE °Brugge 29/03/1795 †Zedelgem 13/09/1854	<i>Huwelijk</i> gehuwd te Zedelgem op 05/06/1826 met Anna Copman °Zedelgem 18/07/1797 †Zedelgem 19/12/1854
<i>Aankomst in Zedelgem</i> 31/12/1826 vanuit Brugge	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> 19/06/1826
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> nvt	<i>Uiterste data notariële akten</i> 26/06/1826-30/08/1854
<i>Adres</i> Plaetse nr. 31 (telling 1846-1856)	

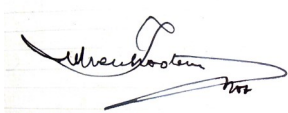
<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 2. Honoré Vital VAN OOST °Zeveren (O.-Vl.) 06/02/1818 †Zedelgem 29/11/1875 (zoon van brouwer en schepen Abraham Van Oost uit Zeveren)	<i>Huwelijk</i> ongetrouwd
<i>Aankomst in Zedelgem</i> ?	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> ?
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> nvt	<i>Uiterste data notariële akten</i> 27/12/1854-25/11/1875
<i>Adres</i> Sectie B nr. 2 (telling 1856-1870; zie ook Zilleghem, jg. 15, p. 111) Sectie A nr. 2 (telling 1856-1870)	

<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 3. Désiré VAN DER BEKE °Brugge 19/06/1825 †Brugge 23/06/1889	<i>Huwelijk</i> gehuwd te Brugge op 17/05/1858 met Celestine Jansseune °Brugge 22/05/1872 †Brugge 27/05/1874
<i>Aankomst in Zedelgem</i> 30/03/1876 vanuit Brugge	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> 14/03/1876
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> 09/07/1878 naar Brugge	<i>Uiterste data notariële akten</i> 31/03/1876-27/05/1878
<i>Adres</i> Dorp A2 (telling 1871-1880 en 1881-1890)	

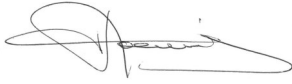
<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 4. Sylvain HUYGHE °Oostende 12/02/1847 †Zedelgem 08/02/1880	<i>Huwelijk</i> ongetrouwd
<i>Aankomst in Zedelgem</i> 09/07/1878 vanuit Oostende	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> 28/05/1878
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> nvt	<i>Uiterste data notariële akten</i> 21/08/1878-06/12/1879
<i>Adres</i> A2 (telling 1881-1890)	

<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 5. Pedro VAN HALMÉ °Eernegem 24/01/1845 †Zedelgem 21/11/1898	<i>Huwelijk</i> ongetrouwd
<i>Aankomst in Zedelgem</i> 22/05/1880 vanuit Brugge	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> 04/05/1880
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> nvt	<i>Uiterste data notariële akten</i> 01/06/1880-18/11/1898
<i>Adres</i> Dorp C1 (telling 1881-1890) B71 (telling 1891-1900)	

<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 6. Louis BERQUIN °Oostende 23/01/1862 †Brugge 18/01/1925	<i>Huwelijk</i> getrouwd te Brugge op 21/04/1903 met Marguerite Schramme °Brugge 17/04/1868 †Brugge 27/07/1920
<i>Aankomst in Zedelgem</i> 23/01/1899 vanuit Brugge	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> ?
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> nvt	<i>Uiterste data notariële akten</i> 18/01/1899-14/01/1925
<i>Adres</i> B71 (telling 1891-1900) C13 (telling 1901-1910) Dorp C16 (telling 1911-1920) Groenestraat C16 (telling 1921-1930) (zie ook <i>Zilleghem</i> , jg. 15, p. 116)	

<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 7. Julien-Joseph LOOTENS °Oostkamp 19/01/1889 †Zedelgem 23/05/1952	<i>Huwelijk</i> gehuwd te Waardamme op 26/01/1926 met Lucie Rommel °Waardamme 31/12/1890 †? (vertrokken naar Brugge op 11/06/1952)
<i>Aankomst in Zedelgem</i> 06/03/1925 vanuit Waarschoot	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> 12/02/1925
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> nvt	<i>Uiterste data notariële akten</i> 28/02/1925-10/05/1952
<i>Adres</i> Groenestraat C17 (telling 1921-1930) Groenestraat D4 (telling 1931-1946) Groenestraat 40 (telling 1947-1960)	

<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 8. Jacques Dousselaere °Londen 03/08/1922 †Brugge 28/03/2010	<i>Huwelijk</i> gehuwd te Oostkamp op 10/08/1951 met Marie-Jeanne Lootens °Brugge 08/11/1927 †Brugge 26/01/2007
<i>Aankomst in Zedelgem</i> 18/06/1952 vanuit Moerkerke	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> 22/05/1952
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> nvt	<i>Uiterste data notariële akten</i> 16/06/1952-17/11/1982
<i>Adres</i> Groenestraat 40 (telling 1947-1960 en 1960-1970)	

<i>Naam, geboorte, overlijden</i> 9. Paul Lommée °Roeselare 10/12/1951	<i>Huwelijk</i> gehuwd te Brugge in 1976 met Geertrui Van Kerckhoven
<i>Aankomst in Zedelgem</i> 23/12/1982 vanuit Brugge	<i>KB benoeming te Zedelgem</i> 05/11/1982
<i>Vertrek uit Zedelgem</i> nvt	<i>Uiterste data notariële akten</i> 22/11/1982-
<i>Adres</i> Groenestraat 40 (1982-1983) Torhoutsesteenweg 179 (1983-1990) Torhoutsesteenweg 80 (vanaf 1990)	

**Bijlage 2: Inventaris van het archief van de notarissen
Franciscus Hatse, Honoré Van Oost, Sylvain Huyghe, Pedro
Van Halmé en Louis Berquin**

Onderdeel van: Depot notaris Paul Lommée (Zedelgem), 2001
Gepubliceerd in: *Toegangen in beperkte oplage*, 183/37

I. Notaris Franciscus Hatse (Zedelgem)

- 1-39 Minuten van 1826-1854 + repert.¹⁶
1.	1826	1 pak
2.	1827	1 pak
3.	1828	1 pak

¹⁶ (16) Zie nummer 89 voor repert. 1826-1854.

4.	1829	1 pak
5.	1830	1 pak
6.	1831	1 pak
7.	1832	1 pak
8.	1833	1 pak
9.	1834 (nr. 1156-1274)	1 pak
10.	1834 (nr. 1275-1382)	1 pak
11.	1835	1 pak
12.	1836	1 pak
13.	1837 (nr. 1736-1836)	1 pak
14.	1837 (nr. 1837-1949)	1 pak
15.	1838 (nr. 1950-2052)	1 pak
16.	1838 (nr. 2053-2143)	1 pak
17.	1839 (nr. 2144-2241)	1 pak
18.	1839 (nr. 2242-2333)	1 pak
19.	1840 (nr. 1-112)	1 pak
20.	1840 (nr. 113-217)	1 pak
21.	1841 (nr. 1-100)	1 pak
22.	1841 (nr. 101-215)	1 pak
23.	1842 (nr. 1-105)	1 pak
24.	1842 (nr. 106-186)	1 pak
25.	1843 (nr. 1-108)	1 pak
26.	1843 (nr. 109-193)	1 pak
27.	1844 (nr. 1-60)	1 pak
28.	1844 (nr. 61-135)	1 pak
29.	1845	1 pak
30.	1846 (nr. 1-137)	1 pak
31.	1846 (nr. 138-241)	1 pak
32.	1847	1 pak
33.	1848	1 pak
34.	1849	1 pak
35.	1850	1 pak
36.	1851	1 pak
37.	1852	1 pak
38.	1853	1 pak
39.	1854	1 pak

II. *Notaris Honoré Van Oost (Zedelgem)*

40-50. Minuten van 1855-1879 + repert.¹⁷

40.	1855-1856	1 pak
41.	1857-1858	1 pak

42.	1859-1860	1 pak
43.	1861-1862	1 pak
44.	1863-1864	1 pak
45.	1865-1866	1 pak
46.	1867-1868	1 pak
47.	1869-1870	1 pak
48.	1871-1872	1 pak
49.	1873-1874	1 pak
50.	1875	1 pak

III. Notaris Sylvain Huyghe (Zedelgem)

50 bis	Minuten van 1878-1879 + repert. ¹⁸	
50bis	1878-1879	1 pak

IV. Notaris Pedro Van Halmé (Zedelgem)

51-68.	Minuten van 1880-1898 + repert. ¹⁹	
51.	1880-1881	1 pak
52.	1882	1 pak
53.	1883	1 pak
54.	1884	1 pak
55.	1885	1 pak
56.	1886	1 pak
57.	1887	1 pak
58.	1888	1 pak
59.	1889	1 pak
60.	1890	1 pak
61.	1891	1 pak
62.	1892	1 pak
63.	1893	1 pak
64.	1894	1 pak
65.	1895	1 pak

(17) Zie nummer 90 voor repert. 1855-1879.

(18) Tijdens de inventarisatie van het depot P. Lommée (2001) door het Rijksarchief te Brugge werden de minuten van notaris Huyghe over het hoofd gezien. We veroorloven ons om ze nu zelf toe te voegen aan de inventaris als nr. 50 bis. Het repertorium van notaris Huyghe zit enigszins ‘verborgen’ achteraan in het repertorium van notaris Van Oost, zie nr. 90.

(19) Zie nummer 90 voor repert. 1880-1898.

66.	1896	1 pak
67.	1897	1 pak
68.	1898	1 pak

V. *Notaris Louis Berquin (Zedelgem)*

69-90. Minuten van 1899-1925 + repert.²⁰

69.	1899	1 pak
70.	1900	1 pak
71.	1901	1 pak
72.	1902	1 pak
73.	1903	1 pak
74.	1904	1 pak
75.	1905	1 pak
76.	1906	1 pak
77.	1907	1 pak
78.	1908-1909	1 pak
79.	1910	1 pak
80.	1911-1912	1 pak
81.	1913	1 pak
82.	1914-1918	1 pak
83.	1919	1 pak
84.	1920	1 pak
85.	1921	1 pak
86.	1922	1 pak
87.	1923	1 pak
88.	1924-1925	1 pak
89.	Repertorium notaris Franciscus Hatse, 1826-1854	2 dln.
90.	Repertorium notarissen Honoré Van Oost en Sylvain Huyghe, 1855-1879; notaris Pedro Van Halmé, 1880-1898; notaris Louis Berquin, 1899-1925.	3 dln.

(20) Zie nummer 90 voor repert. 1899-1925.

**Bijlage 3: Inventaris van het archief van de notarissen
Norbert en Edmond Huyghebaert**

Onderdeel van: Depot notaris J.P. Mouriau de Meulenacker (Torhout), 1974
Gepubliceerd in: *Toegangen in beperkte oplage*, nr. 132/39 (Brussel, 1994, p. 165-166)

VII. Notaris Huyghebaert Norbert (Aartrijke en Handzame)

139. 1817	1 pak
140. 1818	1 pak
141. 1819	1 pak
142. 1820	1 pak
143. 1821	1 pak
144. 1822	1 pak
145. 1823	1 pak
146. 1824	1 pak
147. 1825	1 pak
148. 1826	1 pak
149. 1826	1 pak
150. 1827	1 pak
151. 1828	1 pak
152. 1829	1 pak
153. 1830	1 pak
154. 1831	1 pak
155. 1832	1 pak
156. 1833	1 pak
157. 1834	1 pak
158. 1835	1 pak
159. 1836	1 pak
160. 1837	1 pak
161. 1838	1 pak
162. 1839	1 pak
163. 1840	1 pak
164. 1841	1 pak

165. 1842	1 pak
166. 1843	1 pak
167. 1844	1 pak
168. 1845	1 pak
169. 1846	1 pak
170. 1847	1 pak
171. 1848	1 pak
172. 1849	1 pak
173. 1850	1 pak
174. 1851	1 pak
175. 1852	1 pak
176. 1853	1 pak
177. 1854	1 pak
178. 1855	1 pak
179. 1856	1 pak
180. 1857	1 pak
181. 1858	1 pak
182. 1859	1 pak
183. 1860	1 pak
184. 1861	1 pak
185. 1862	1 pak
186. 1863	1 pak

VIII. Notaris Huyghebaert Edmond (Handzame)

187. 1863	1 pak
188. 1864	1 pak
189. 1865	1 pak
190. Alfabetische tafel, 1817-1864	1 deel

Het vergiet

Roland DECOCK

Om spijzen te laten uitsijpelen heeft de vrouw des huizes een vergiet bij de hand. Het gebruiksvoorwerp werd gemaakt van hout, aarde, ijzer of koper. De vorm is ongeveer altijd dezelfde: een kom of schaal, van één of twee oren voorzien en gaatjes in de bodem.¹

Dr. J. Weyns vermeldt de volgende benamingen: “teems(t), stramijn, fri(t)seerbekken, triseer bekken, tresee, verseerbekken, franseerbekken, fraseerbekken, verzijs, doorslag en dooraker”. In de Noordelijke Nederlanden sprak men eerder van een “gatepeteel”.

Veelal, zoals bij het schuimspaan, vormen de gaatjes in het vergiet een sierlijk patroon. De kern is meestal een zespuntstermotief. Soms zien we ook een vier-, vijf- of achtpuntige ster. Er dient wel een onderscheid gemaakt te worden tussen het gewone huishoudelijk vergiet en de melkteems.

(1) Bronnen: WEYNS, J. *Volkshuisraad in Vlaanderen.*, Beerzel, 1974, hoofdstuk 6: Kookgereedschap, p. 456-459; DE KLEYN, J. *Volksaardewerk in Nederland sedert de late Middeleeuwen*, Lochem 1986, p. 21-32 en 153; *Catalogus: Museum Torhouts aardewerk*, 1983; PEEREMANS, Paul, ‘Inleiding’, in: *Collectie Verbeure Zwevezele. Vlaams aardewerk Torhout*,

Melkzeven zijn meestal van koper geslagen door de koperslager. Ze zijn bolhoedvormig met een brede, horizontale, uitstaande, platte rand. De gaatjes in het lichaam zijn zeer klein daar het voorwerp diende om de onzuiverheden aan de melk te onttrekken. Ook hier zien we de ster als versiering in al haar vormen, het volksmotief bij uitstek.

De huishoudelijke vergieten in aardewerk waren zeer populair in de 18de- en de 19de-eeuwse keuken. Ze waren pakweg in elk Vlaams huishouden terug te vinden. De kleuren variëren van bruin, gelig naar gespikkeld of gewolkt groen. Door toevoeging van koperoxide kreeg men een groen glazuur, door bruinsteen bekam men de bruine glazuur en met antimoniumoxide een gele glazuur. Er werd ook geel glazuur verkregen door een rode scherf te bedekken met een witte sliblaag die overtrokken werd met een ijzerhoudende loodglazuur.

De koperen teems is meestal dieper en ruimer van inhoud dan de aardewerken vergieten. Het grootste aantal bewaarde exemplaren dateren uiteraard uit de 18de en 19de eeuw. Op vele genreschilderijen, interieurafbeeldingen en stillevens van onze Vlaamse schilders uit de vorige eeuwen zien we het vergiet. We treffen het veelal aan met vis erin. Het 16de- en 17de-eeuwse vergiet is meestal voorzien van een bandvormige of gegroefde rand.

Een antiek, volks, aarden gebruiksvoorwerp zoals het boven beschreven vergiet, staat heden ten dage beeldig op een oude 19de eeuwse opgeboende eiken of kastanjehouten keukentafel.

Beschrijving van de afgebeelde vergieten

Fig. 1. Vergiet: komvormig met schuin opstaande aangeknepen oortjes en standring. Bandvormige rand met geultje. Witgeel aardewerk met groene loodglazuur; 19de eeuw (h: 105mm, Ø 360 mm) Pr. bez.

Fig. 2. Vergiet: komvormig met twee schuin aangezette ovalen oortjes. Bandvormige rand met geultje en standring. Gaatjes in zsmuntstermotief in het lichaam. Witgeel aardewerk met groene loodglazuur; 19de eeuw (h 90 mm, Ø 300 mm.) Pr. bez.

Fig. 3. Vergiet: komvormig diep lichaam met afwisselend grote en kleine gaatjes en standring. Twee schuin opstaande oren aangezet op het lichaam. Wit aardewerk met gele loodglazuur; 19de eeuw (h 85 mm; Ø 21 mm) Pr. bez.

Fig. 4. Vergiet: schaalvormig lichaam met twee schuin aangezette ronde oortjes en standring. Gaatjes in zespuntstermotief in de bodem. Witgeel aardewerk met gele loodglazuur; 19de eeuw (h 80 mm, Ø 270 mm) Pr. bez.

Fig. 5. Vergiet: diep trechtersvormig lichaam met afwisselend grote gaatjes in de bodem en kleinere in het lijf. Standring op de bodem. Twee horizontaal aangezette ronde oortjes en bandvormige rand met geultje. Rood aardewerk met bruine loodglazuur; 19de eeuw. (h 105 mm, Ø 300 mm) Pr. bez.

Fig. 6. Vergiet: schaalvormig lichaam met twee horizontaal uitstaande ronde oortjes. Rood aardewerk met bruine loodglazuur. Barstjes 'genaaid' met ijzeren kram; vroege 19de eeuw (55 mm, Ø 250 mm). Pr. bez.

Fig. 7. Vergiet: plat bordvormig lichaam met versterkte bandvormige bovenrand zonder oren. Bodem in zijn totaal voorzien van gaatjes. Witgeel aardewerk met groene loodglazuur; 19de eeuw (h 55 mm, Ø 270 mm.) Pr.

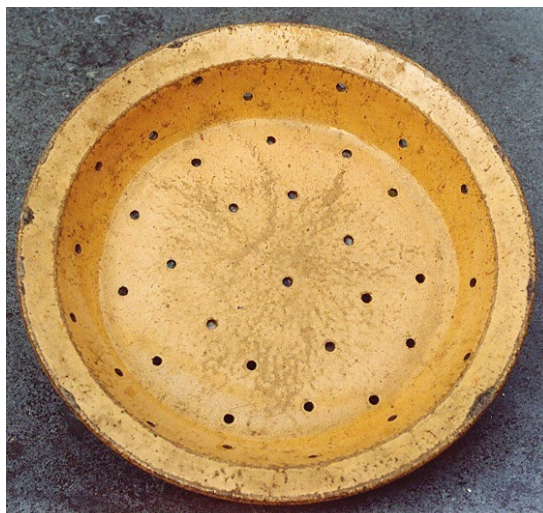

Fig. 8. Vergiet: diep bordvormig lichaam met verspreide gaatjes en drie korte standpootjes op de bodem. Witgeel aardewerk met gele loodglazuur; 19de eeuw (h 55 mm, Ø 310 mm) Pr. bez.

Fig. 9. Vergiet: komvormig vergiet met twee horizontaal aangeklonken oortjes op een versterkte kraagband. Bodem en lichaam zijn voorzien van gaatjes; einde 18de-, begin 19de eeuw, geelkoper. (h 32 mm, Ø 360 mm) Pr. bez.

Fig. 10. Twee melkzeven: bolhoedvormig lichaam met ophangoogje op de breed uitstaande platte rand. Zespunterster als versieringsmotief. Vlaanderen; 18de- 19de eeuw. (h 110mm, Ø 250 mm) Pr. bez.

Over helden en antihelden...

Grasduinen in het Zedelgemse archief

Ter gelegenheid van Erfgoeddag op 22 april 2012 organiseert het Gemeentearchief Zedelgem een tentoonstelling, waarin allerlei plaatselijke helden de revue passeren. 'Helden' is immers het thema van Erfgoeddag 2012. Zedelgem, Aartrijke, Loppem en Veldegem hebben heel wat plaatselijke 'helden' voortgebracht: 'grote' mannen en vrouwen die zich hebben onderscheiden door hun daden en successen, hun opmerkelijke moed of trouw, of door de offers die ze brachten. Sommige van hen kregen medailles of lintjes opgespeld of werden geëerd met een standbeeld, een stoet of een straatnaam. Anderen verdwenen tussen de plooien van de geschiedenis... Met oude foto's, schilderijen, affiches, archiefdocumenten enz. tonen we enkele helden van weleer in hun ultieme 'moment de gloire'.

PRAKTISCH	
Wat?	tentoonstelling <i>'Over helden en antihelden. Grasduinen in het Zedelgemse archief'</i>
Waar?	voormalige brouwerij De Leeuw Engelstraat 7 te Aartrijke
Wanneer?	van zondag 22 april (Erfgoeddag) tot zondag 20 mei 2012
Openingsuren	maandag 14-20 u. (niet op 30 april) dinsdag en woensdag 13.30-16.30 u. (niet op 1 mei) zondag van 14-18 u.
Toegang	gratis
Contact	Johan Braet of Nadine Tommeleyn (Archiefdienst) Tel. 050/81.44.14 - E-mail: archieff@zedelgem.be

WALCARIUS
verzekeringen bvba

GROENESTRAAT 31 bus 2
8210 ZEDELGEM

Tel. 050/ 20 06 02

CBFA 101723A
BE 0887 868 615

Johan.Walcarius@verz.kbc.be

**zeker van uw
toekomst**

